

Uluslararası Siyaset Bağlamında AB-Türkiye İlişkileri

Mert Bilgin¹

Giriş

Uluslararası İlişkiler kuramları içerisinde, realizm ve türevleri ile çeşitli liberal bakış açılarının, birbiriyle farklı kutuplarda konumlandırıldığı genel bir teamülden bahsedilebilir. Bu yaklaşım, özellikle Avrupa Birliği (AB) entegrasyon sürecinin tarihi evrelerini açıklamak bakımından anlamlıdır (Bideleux and Taylor, 1996; Haller, 2008; Meunier and McNamara, 2017). Başka bir deyişle, devletler arası ilişkilerin, ulusal çıkar odağında tanımlandığı Avrupa; realizmin çeşitli veçhelerinde savaşın yıkıcılığını tekrar etmemek üzere; insanların, paranın, mal ve hizmetlerin sınır ötesi hareketliliğinin serbestleştiği bir güvence alanı yaratmak için fonksiyonel bir anlayışla entegrasyon sürecine girmiştir (Christiansen et al, 2001; Kelstrup and Williams, 2001; Cladi and Locatelli, 2016).

¹ Prof. Dr. Mert Bilgin, Medipol Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyde sağlanan entegrasyon sürecindeki başarı; bir üst düzeyde siyasi alana yeterince nüfuz edememiş ve ulus içi siyasi yapıların ulus üstü ve ulus ötesi etmenlere rağmen nüvesi süreklilik arz etmiştir (Meyer, 2006; Kühnhard, 2011; Zimmermann and Dür, 2016). AB, bu siyasi yapıların ulusal çıkarı önceliklerine karşı entegrasyonun sürebilmesi adına AB kurumlarını işlevselleştirerek bir ara çözüm bulmaya çalışmıştır. Aynı süreçte Avrupalılık kimliğinin gerek üye ülke halkları gerekse AB'nin yakın çevresinde arzulan evrensel değerleri temsil ediyor olması; hem bu siyasi yapıların olumlu yönlerini ön plana çıkarmış, hem de genel bir güvenlik şemsiyesi oluşturarak, ulusal çıkarların AB'nin ortak değer ve hedeflerinden sapmasını belirli ölçülerde engellemiştir.

AB'nin sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyde gerçekleştirmiş olduğu entegrasyon boyutunu, hangi ölçüde sürdürülebileceği, hangi ölçüde siyasi düzleme taşıyabileceği ya da hangi düzeyde geriye adım atarak gevşeyeceği, içinde bulunduğumuz süreçte küresel siyasetin genel dinamikleri içerisinde ulusal çıkarı temsil eden kesimlerin nasıl bir konum aldığı ve nihayetinde Avrupalılık kimliğinin hangi ölçüde cazibesini ve bir güvenlik şemsiyesi sağlama becerisini sürdüreceği ile ilgilidir. Küresel siyasetin belirsizliğinde, ulusal çıkarları temsil eden iç siyasi yapıların, karar alma süreçlerinde etkilerinin artmasının, Avrupalılık kimliğinin cazibesini ve sunduğu güvenceleri yitirdiği bir döneme denk düşmesi, hiç şüphesiz fonksiyonel yaklaşımların itibar görmediği çatışmacı bir muğlaklık yaratmaktadır.

Bu muğlaklığı artıran (hem AB kurumsal yapısı hem de üye ve adaylar nezdinde pek de istenmeyen) üstelik birliğin geleceğini, birlik içi ilişkileri ve nihayetinde birliğin ve birlik üyesi ülkelerin diğer ülkelerle ilişkilerini olumsuz etkileyen üç genel etkiden bahsedilebilir:

- 1-** Küresel siyasetteki belirsizlikler ve başta Irak ve Suriye olmak üzere Orta Doğu odağında yaşanan, çok taraflı, doğrudan ve vekilli çatışmaların yarattığı güvensizlik ortamı.
- 2-** İç siyaset - dışı politika etkileşiminde; ulusal çıkarı temsil etme iddiasındaki sağ yapıların güçlenirken, aldıkları halk desteğinin artması ve nihayetinde dış politikanın iç siyasete alan açan bir özellik edinmesi.
- 3-** Avrupalılık kimliğinin, birlik içinde ve çevresinde, güvenlik şemsiyesi teşkil eden yumuşak güç özelliğini yitirerek cazibesini kaybediyor olması.

Bu üç unsurun birbiriyle etkileşiyor ve birbirinden besleniyor olması; AB nezdinde (ve başta Türkiye olmak üzere normal şartlarda istikrarlı bir AB ile bütünleşme hevesinde olan ülkeler açısından) aşılması güç kısır döngüler yaratmaktadır. AB, küresel siyasetteki belirsizliğin yarattığı baskıları aşacak kapasiteden yoksun olduğu ölçüde (bazen de üyelerin bunu arzulamamasından dolayı) ulusal çıkar odaklı, kısa vadeli ama sonuç getiren manevralara girmekte ve güçlü üyelerin bizatihi kurumları kendi arzuladıkları yöne çekebildikleri bir ortamda araçsallaşmaktadır. Bu durum, küresel siyaset boyutunda, başta Irak ve Suriye'deki olmak üzere, ülkelerin farklı siyasi konumlar almalarını ve birbiriyle mücadele etmesini getirmektedir. Söz konusu süreç, hükümette olsun ya da olmasın, yükselen sağın ulusal çıkarları pekiştirme yönünde karar alma süreçlerini etkileme becerilerinin arttığı bir dönemde vuku bulduğu ölçüde, rekabetçi ve çatışmacı bir özellik edinmektedir. Nihayetinde, zaten kendisini mevcut konjonktürde ifade edemeyen Avrupalılık kimliği, cazibesini yitirmekte ve bir güvenlik şemsiyesi olmaktan hızla uzaklaşmaktadır. AB nezdindeki en büyük kaybın da işte tam bu noktada, yani Avrupalılık kimliğinin erozyonunda olduğu tes-

pit edilebilir. AB kurumlarının etkin ve uyumlu çalışması, üye devletlerin oydaşması ve akabinde ulusal çıkarlar üzerinde yükselen rekabetçilik yerine ortak politikalar paydasına ulaşılması, kısa ya da orta vadede, konjonktüre göre, yeniden tesis edilebilecek gelişmelerdir. Erozyona uğramış Avrupalılık kimliğinin, yeniden cazibe merkezi ve bir güvenlik şemsiyesi unsuru olması ise uzun vadede dahi telafisi çok zor görünen, bugün için pek de hesaplanmayan ya da göze alınmış olan, stratejik bir kayıptır.

Bu saptamaların hangi oranda geçerlik arz ettiğinin anlaşılabilmesi için sözü edilen bu üç unsurun, ayrı ayrı ve birbiriyle ilişkisine referansla, incelenmesi gerekir. Bu girişi takip eden her bölüm, söz konusu etmenleri birbiriyle olan etkileşimlerine referansla ele alacak ve nihayetinde mevcut yapı içerisinde AB-Türkiye ilişkilerinin konumunu; ortaya çıkan “güvenlik-sizlik” tanımını odağında saptayacaktır.

1. Küresel Siyasetteki Belirsizlikler

Birinci husustan başlamak gerekirse, başta Irak ve Suriye olmak üzere Orta Doğu odağında yaşanan çok taraflı doğrudan ve vekilli çatışmaların yarattığı güvensizlik ortamı; ilk bakışta Avrupa nezdinde salt bir mülteci sorunu ve bunun etkileştiği iç siyaset hususu olarak belirir. Buna mukabil, Orta Doğu'daki genel çatışma ortamı ile başta Irak ve özellikle Suriye olmak üzere yaşanan gelişmeler; AB kurumsal yapısı kadar AB üyesi ülkelerin birbirleriyle ve (başta ABD, İsrail, Suudi Arabistan, Rusya, Türkiye ve İran olmak üzere) bölgeyle yakından ilgili üçüncü ülkelerle nasıl etkileştiğini ve dolayısıyla nasıl bir uluslararası pozisyon aldığını da doğrudan belirlemektedir. Arap Baharı olarak tanımlanan siyasi çalkantılar ve iç çatışmalar neticesinde ortaya çıkan Orta Doğu; AB Türkiye ilişkilerini yeni bir bağlam içerisinde sokmuştur (Karacasulu ve

Aşkar Karakır, 2014). İlişkilerdeki kırılma ise Türkiye'nin dış siyasetini bu bağlamda yürütmek durumunda olan bir özne konumundan, bizatihi bu bağlamın içerisinde çözünen bir nesne konumuna girebileceği endişesini hissetmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır.

Bu yapıda, Irak ve Suriye kaynaklı güvenlik tehdidini yoğun ve sürekli bir şekilde yaşayan Türkiye'nin, güvenlik merkezinde bir konum aldığını belirtmek gerekir. AB'nin, AB üyesi devletlerin ve nihayetinde NATO ve ABD'nin Irak ve Şam İslam Devleti (ISIS, Islamic State of Iraq and Syria) adı altında dini referanslarla faaliyet gösteren terörist gruplara karşı mücadelede başta PYD (YPG) - PKK olmak üzere iddia edildiği üzere "seküler Irak ve Suriye Kürt gruplarının maddi, manevi ve askeri olarak desteklenmesi gereği (Malmvig and Rojan, 2014, p. 2)" yaklaşımı ise Türkiye'nin sadece AB ve bu yaklaşımı benimsemiş AB üyesi devletlerle değil; aynı zaman dilimine ABD ve NATO ile olan ilişkilerini de olumsuz etkilemiştir. Bu süreçte Türkiye'nin "AB ile tam üyelik müzakereleri içerisinde olan bir NATO müttefiki olarak Türkiye gerek ABD gerekse Avrupalı paydaşlarıyla başta Irak ve Suriye olmak üzere ISIS ve diğer terör unsurlarının bertaraf edilmesinde istekli ve yetkindir." yaklaşımının; AB, ABD ve NATO nezdinde kabul bulmaması, Türkiye'nin güvensizliğini pekiştirmiştir. Nihayetinde Türkiye, bölgenin bir diğer önemli aktörü İran ve küresel siyasetin bir diğer süper gücü Rusya ile hareket ederek, sınırlarının güvensizlikten çatışmaya doğru kaymasını engellemeyi tercih etmiştir.

Başka bir deyişle, AB ve AB üyesi devletler pragmatik ya da aferist bir uluslararası diplomasi izlerken, Türkiye'nin birlik ile olan ilişkilerinden öte kendi sınırlarını ve iç güvenliğini koruma çabasının Cumhuriyet tarihindeki en üst seviyeye çıktığı bir süreç içerisinde tanımlanmasından kaynaklanan güvenlik

yaklaşımı, temel parametre haline gelmiştir. Türkiye'nin güvenlik odaklı konumlanması pekişirken, AB'nin Anadolu'yu; bedeli karşılığında mültecilerin ve başta terör olmak üzere diğer tehdit unsurların zapt edildiği bir tampon bölge olarak görmesi, bahsi geçen hususlarda devletler ve birlik düzeyinde ortak çıkarları bulmayı kolaylaştırırken, Avrupalılık kimliğinin sorgulanmasına katkıda bulunan kısa vadeli siyasi manevralar arasında yerini almıştır.

Bu kadar ciddi ve her iki taraf için de travmatik sonuçlar yaratan bu tablo nasıl ortaya çıkmıştır? Bunun anlaşılması için 29 Kasım 2015 ve 18 Mart 2016 tarihli geri kabul anlaşmalarının irdelenmesi gerekir (Eran and Lindenstrauss, 2016). 29 Kasım 2015 tarihli ilk anlaşmaya göre; Türkiye 3 milyar Avro maddi destek, Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin devamı ve Türk vatandaşlarına AB'nin uyguladığı vize muafiyeti sağlanması hususları karşılığında, Avrupa'ya uzanan yasa dışı göç akınını kendi topraklarında durdurmayı kabul etmiştir. 18 Mart 2016 tarihli ikinci anlaşma çerçevesinde, o güne kadar sağlanmamış olan vize muafiyetinin kısa zamanda sağlanacağı, entegrasyon için son derece önemli olan 17. ve 33. başlıkların açılacağı ve ikinci bir 3 milyar avroluk destek sağlanacağı vaatleriyle Türkiye; Yunanistan üzerinden AB topraklarına ulaşmış mültecileri Yunanistan üzerinden geri kabul etmek üzere rıza göstermiştir. Nihayetinde ortaya çıkan tabloda, Türkiye anlaşma yükümlülüklerini yerine getirirken, AB maddi yardımın cüzi bir kısmı dışındaki hususları tamamen kapatmıştır.

İkinci anlaşmanın üzerinden üç ay geçmeden, Türkiye'de 15 Temmuz 2016'da vuku bulan askeri darbe girişiminin başarısız olması ve mevcut hükümetin güçlü bir kamuoyu desteğiyle yönetime devam etmesi, bu anlaşmalarla ilgili AB'nin yükümlülüklerini yerine getirmesinde etkili olmadı. AB'nin anlaşmalara aykırı olmasına rağmen 17. ve 33. fasılları açmayıp,

Türk vatandaşlarına vize muafiyeti tanımayıp, kısıtlı bir maddi yardım karşılığında Avrupa'ya ulaşan kayıt dışı nüfusun Türkiye içine gönderilmesini sağlaması iki düzeyde kırılma yarattı: 1- AB-Türkiye ilişkileri her iki tarafın da pazarlık unsuru yapabildiği ve rahatlıkla gözden çıkarabildiği bir sıradanlığa büründü. 2- AB aidiyeti ve Avrupalılık kimliği yumuşak güç olma özelliğini tamamen yitirerek Avrupalılığın normatif açıdan güvenliksizleştiği bir durum yarattı.

Türkiye'nin içinde bulunduğu sürecin, güvenlik endişesinden öte sürekli çatışmaları ve saldırıları yaşadığı bir güvenlik sorunu haline gelmiş olmasının, AB'nin kurumsal yapıları içinde ve AB üyesi ülkeler nezdinde yeterince anlamlandırılmadığı da bir gerçek. Türkiye'nin güvenlik endişelerinin, AB ve üye devletler nezdinde anlamlandırılmayışının ikinci ve üçüncü etkilerden kaynaklandığı belirtilebilir. Bu süreçte, başta AB Parlamentosu olmak üzere birlik kurumlarının bürokratik ve statükocu bir bakış açısıyla Türkiye'deki güvenlik endişeleriyle, bunların Irak ve Suriye menşeli terör hareketlerinden beslenerek nasıl bir güvenlik meselesi haline geldiğini yeterince anlamlandıramamış oldukları tespit edilebilir. Üstelik AB Parlamentosu'nun kendine has siyasi renkliliği ve üslubundan bağımsız olarak; gerek AB üyesi ülkelerdeki, gerekse Türkiye'deki iç dış siyaset etkileşiminin ulusal çıkar odağında sağ partiler tarafından belirlenmesi ve bu süreçte genel kamu oyunun milliyetçi referanslara kaymış olması da önemli bir etkenken. Aynı zaman diliminde, ulus üstü bir güvence şemsiyesini temsil eden Avrupalılık kimliğinin; İngiltere'de (Brexit), İspanya'da (Katalan sorunu), Yunanistan'da (ekonomik krizin sosyal etkileri), Fransa'da (sendikal örgütlenmenin tepkisellikleri), Ukrayna'da (Ukrayna'da Avrupalılığı temsil eden siyasi kesimlerin Avrupa'dan yeterince destek almamış olması), Rusya'da (Rusya'ya karşı Kırım ilhak gerekçesiyle uygulanmak istenen yaptırımlarla Rusya'nın ikili ilişkileri

arasındaki çelişkili durum) ve nihayetinde Türkiye'de (entegrasyon sürecinin belirsiz bir sonda uzatılması ve Türkiye'nin Irak ve Suriye kaynaklı güvenlik endişelerinin yeterince değer bulmaması), artık bir güvenlik alanı olarak etki yaratamaması, ortak bir sorun olarak tezahür etmiştir.

2. İç Siyaset Dışı Politika Etkileşimi

İkinci etmeni, yani iç siyaset dışı politika etkileşiminde ikincisinin birincisinin aracı haline gelmesini, AB, AB üyesi devletler ve üçüncü taraflar nezdinde yarattığı çelişkilere referansla ele almak gerekirse; yükselen sağ ve arkasındaki halk desteğinin artmasının yanında, her ülke için müesses nizam olarak tabir edilen ulusal güvenlik ve istihbarat yapılarının etkinleştiği ve dış politikaya nüksettiği bir durumu tespit etmek gerekir.

Müesses nizam olarak tabir edilen bu yapıların etkinliğinin artması, bizatihi her ülkenin birbirine, uluslararası kurumlara ve ulus ötesi değerlere güvensizleştiği bir durumun sonucu olarak vuku bulmaktadır. Devletler, birbirlerinin ne dediğinden, hangi anlaşma çerçevesinde yer aldığından ya da hangi ittifak veya birlikte ne gibi yükümlülükler sahip olduğundan öte, bu müesses nizam kurumlarının ulusal çıkar odaklı süzgeçlerinin sunduklarına göre yol haritası belirlemektedir. Bu etkinleşmenin siyasi mecrada yükselen sağ ile pekişmiş olması önemli sonuçlar yaratmaktadır. Dolayısıyla, ülkelerin uzun dönemli ittifak ilişkileri, müttefik pozisyonları, birlik üyelikleri ya da aidiyetlerinin yerine, kısa dönemli ad hoc pozisyonlar etkinleşmektedir. Bu da, nihayetinde güven timsali olması gereken, Avrupalılık kimliğinin, uluslararası ilişkilerde etki yaratmadığı bir durumu işaret eden gelişmelerden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

AB'nin birlik üyesi devletlerle arasındaki çıkar çelişkilerinin artmakta olduğu muhakkak. Bu süreçte sosyal, kültürel ve ekonomik bütünleşme hızlanıp derinleşirken, kendilerini bu kaynaşmadan uzak tutan iç siyasi yapıların bugüne kadar göstermiş oldukları sürekliliğini sağlayarak; mensubu buldukları devletlerin, birliğin genel çıkarlarından farklı siyasa-lara yönlendirme kabiliyetlerini pekiştirdikleri de muhakkak. Bu kavramsal analizin, iç siyaset ve dış siyaset arasındaki etkileşim bakımından karşılığı açıktır: AB üyesi olan ülkeler kadar, başta Türkiye olmak üzere, üye olmamakla beraber konumları itibarı ile birliğin geleceğinde etkin sonuçlar yaratabilen ülkeler de aynı iç siyasi eğilimle tanımlanmaktadır: Ulusal öncelik ve çıkarların güçlü sağ ve etkin müesses nizam tarafından ön plana alınarak, gerek devletler arası, gerekse birlik içi ve birliğin üçüncü ülkelerle etkileşiminde temel belirleyici unsur haline gelmesi. Bunun siyasi alandaki karşılığı ise iktidardaki ya da iktidarın kararlarını belirleme ehliyetindeki sağ partilerin, sadece halk nezdinde değil, uluslararası ilişkiler boyutunda da daha belirleyici olmasıdır.

3. Avrupalılık Kimliğinin Güvenlik Sağlayıcı Özelliğini Yitiriyor Olması

Üçüncü etmen, yani Avrupalılık kimliğinin birlik içinde ve çevresinde güvenlik şemsiyesi teşkil eden yumuşak güç özelliğini yitirmesi; ilk ikisi kadar önemli görünse de ulusal çıkarların bu kadar çeliştiği ve çatıştığı bir ortamda kolaylıkla göz ardı edilmektedir. Buna karşın, Avrupalılık kimliğinin içinde bulunduğu erozyon, uzun dönemde AB kurumları kadar, üye, aday ve komşu devletler için de olumsuz sonuçlar yaratabilecek potansiyele sahip olması bakımından da özel bir önem arz eder. 21. Yüzyılın ilk çeyreğinin, ulusal çıkarların kurumsallaşmış birlik ve ittifak yükümlülüklerinin ya da aidiyetlerinin ötesinde tesir yarattığı tespit edilebilir. Bu tespitin AB nezdindeki

anlamı; Avrupalılık kültürel değerlerinin arka planda görünür-lüğünün azaldığı bir dönemde, ulusal çıkar pekiştirme ma-nevralarından kuvvet kullanımına kadar çok geniş bir alanda, bu yazının en başında değinilmiş olan, realizm ve türevlerinin sunduğu çerçeve içerisinde uygulanan yöntemlerin yaygın-laştığı bir durum ortaya çıkmıştır. Bu durumun süreklilik arz etmesi halinde, AB üyesi olan ülkelerin birbirleriyle, birliğin kurumsal yapılarıyla ve diğer ülkelerle, doğrudan ya da birlik üzerinden dolaylı ilişkilerinde, Avrupalılık üzerinden tanımla-nan kültürel ya da "yumuşak güç" öğelerinin etkinliğinin azal-makla kalmayıp, tekrar inşasının iyice zorlaştığı bir konuma kaydığını tespit etmek mümkün görünmektedir.

Avrupalılık kültürel değerlerinin oluşturduğu güvenlik alanı-nın, Kıta Avrupası'na hatta eski tabirle Batı Avrupa'ya doğ-ru çekilmekte olduğu bu süreci, AB'nin kurumsal çatısından bağımsız tezahür ettiği ifade edilebilir. Başka bir deyişle, AB kurumsal yapısının üye ülkeler arasındaki mal, hizmet, para ve insan serbestisiyle süreklilik kazanmış olması, güvenlik boyutunda aynı düzeyde bir sigorta sunmamaktadır. Birliğin devam etmesi elbette beklenen bir olgudur. Bununla beraber, üye olsun ya da olmasın, tüm devletler Avrupalılık kimliği üzerinden yaratılabilecek çekim alanının artık güvenlik durumu sağlayan bir yumuşak güç unsuru olmaktan çıkmış olduğu gerçeğiyle yüzleşmektedir.

Bu yüzleşme başta Almanya olmak üzere üye devletler nez-dinde olduğu kadar aday Türkiye için de arzulanan bir du-rum değildir. Nitekim Türkiye'nin AB üyesi olmak üzere yıl-larca kaynak ve zaman harcadığı bir sürecin akabinde, bu kapının aslında pek de cazibesi olmayan çıkmaz bir sokağa açıldığını düşünmeye başlamasının; sadece hükümetler dü-zeyinde değil, bireyler ve değerler düzeyinde de karşılığının olduğunu tespit etmek gerekir. Bu düşüncenin Türkiye'de

(ya da herhangi bir aday veya üye devlette) neden giderek yaygınlaşan bir oranda karşılık bulduğu; entegrasyon yükümlülüklerinin hangi oranda yerine getirildiğinden öte, Avrupa aidiyetinin güvenlik boyutunda güvence sağlayan bir unsur olmaktan çıkmasıyla açıklanabilir. Başka bir deyişle, söz konusu olan; teknik yükümlülükler, siyasi manevralar, ekonomik, sosyal ve kültürel öncelikler değil, Avrupalılık kimliğinin hangi karşılıklarla tanımlandığı ile ilgilidir.

Avrupa odağındaki bu tespitlerin güncel küresel siyasetin genel dinamiklerini yansıtıyor olması, bu süreçte ortaya çıkan ulusal çıkar ile birlik değerleri arasındaki çelişkileri daha da artırmaktadır. Ulusal önceliklerin temel belirleyici olduğu bir süreçte; ekonomik ve sosyo-kültürel olarak ileri uygarlığı temsil edebilme ortak hedefindeki çözülme, yeni bir ortak tehdidin olmaması durumunda sürmeye namzettir.

Sonuç: AB ve Türkiye'nin Konumu

İçinde bulunduğumuz dönem, bu döneme bizatihi etki eden, neredeyse bütün ülkeler için; 'Uluslararası siyasi bağlamın, ulusal çıkarları ve güvenlik parametrelerini ön plana çıkardığı, iç siyaset – dış politika etkileşiminde, geleneksel sağ yapı ve kamuoyunun etkinliğinin arttığı ve dış politikanın iç siyasette alan açtığı bir süreç' olarak tanımlanabilir.

Bu sürecin, AB nezdinde, entegrasyonun uzun vadeli ve inişli çıkışlı yapısındaki merhalelerden sadece biri olarak tanımlanması belirli ölçülerde doğru, ancak önemli ölçüde sakıncaları olan, aşırı iyimser bir yaklaşım olacaktır. Nihayetinde, özellikle güvenlik boyutunda eksik bir tanımlama olacaktır. Buradaki güvenlik kavramı, Avrupa için içerdiği risk ve tehditler dolayısıyla, yasa dışı göç unsurlarının Anadolu'da tutularak, Türkiye'ye bir tampon ülke konumu atfetmenin ve nihayetinde Irak ve Suriye'de konulmuş olan kısa ve uzun vadeli hedefle-

rin, bazıları terör organizasyonu olmak üzere devlet dışı gruplara havale edilmiş olmasının, AB nezdinde yarattığı pratik çözümlerin çok daha ötesinde açıklarla tezahür etmektedir. AB nezdinde palyatif çözüm üretir görünen bu iki yaklaşım, sadece Türkiye ile olan ilişkileri değil, AB'nin ortak, AB üyesi ülkelerin ise ulusal çıkarlarıyla da örtüşüyor görünmemektedir. Bu süreçte Türkiye hangi konumda yer alırsa alsın, bu çalışmada saptanan hususların devamı halinde, AB nezdinde entegrasyonun yazılı varsayımlarında beklenmeyen uzun vadeli sorunların çıkması muhtemel görünmektedir. Avrupalılık kimliğinin, artık güvenlik şemsiyesi oluşturmayan bir bağlam kazanmış olmasının, bu sorunlar içerisinde en basit olanı haline gelmiş olması dahi, mevcut durumun iyileşmediği ölçüde ciddi kırılmalara yol açabileceğini işaret etmektedir.

Türkiye nezdinde AB entegrasyon sürecinin, AB ile ilişkilerin ve birlik üyesi ülkelerle etkileşimin normalleşmesi, bugün için tamamen birinci etmenin, yani başta Irak ve Suriye olmak üzere Orta Doğu odağında yaşanan çok taraflı doğrudan ve vekilli çatışmaların yarattığı güvensizlik ortamının tetiklediği endişelerin giderilmemesinin yarattığı ipotek altındadır. Türkiye nezdinde söz konusu sorunların yanı sıra Avrupalılık kimliğinin cazibesini de yitiriyor olmasından ortaya çıkan "güvenliksizliğin" sürdüğü ya da Irak ve Suriye kaynaklı saldırı, tehdit ve risklerin etkisizleşmediği bir durumda "Önce güvenlik!" yaklaşımının değişmesi pek mümkün görünmemektedir. Bu da bir yandan ikinci, diğer yandan üçüncü hususla etkileşerek; gerek AB kurumları, gerekse AB üyeleri nezdinde aşılması güç bir kısır döngü yaratmaktadır. Ne AB kurumları ne de AB üyesi devletler; küresel siyasetin mevcut görünümünü tek başlarına değiştirebilirler. Buna karşın, Türkiye'nin Irak ve Suriye kaynaklı güvenlik endişelerinin giderilerek birlik ve ittifak ilişkilerinin tekrar işlevselleştirilmesi mümkündür. AB'nin ve üye devletlerin bunu tercih etmemeleri

durumunda, Türkiye'nin; içinde bulunduğu yolun nereye çıktığından çok, hangi yolda olursa olsun, güvenli bir yürüyüş yapıp yapamayacağını hesabında olacağı rahatlıkla tespit edilebilir.

Kaynakça

Bideleux, R. and Taylor, R. (eds.) (1996). European integration and disintegration. New York: Routledge.

Christiansen, T., Jørgensen, K.E. and Wiene, A. (eds.) (2001). The social construction of Europe. London: Sage.

Cladi, L. and Locatelli, A. (eds.) (2016). International relations theory and European security. London: Routledge.

Eran, O. and Lindenstrauss, G. (2016, April 4). The new EU-Turkey agreement: shortsighted considerations vs. long-term perspectives. INSS Insight, No. 811.

Haller, M. (2008). European integration as an elite process: the failure of a dream? New York: Routledge.

Karacasulu, N. and Karakır, İ.A. (2014). EU-Turkey relations in the context of the Middle East after the Arab Spring. Insight Turkey, 16(4), 201-219.

Kelstrup, M. and Williams, M. (eds.) (2001). International relations theory and the politics of European integration. London: Routledge.

Kühnhard, L. (2011). Crises in European integration: challenge and response, 1945-2005. New York: Berghahn Books.

Malmvig, H. and Rojan, H. (2014, November 1). Backing the Kurds in the fight against IS in Iraq and Syria. Danish Institute for International Studies Paper.

Meunier, S. and McNamara, K.R. (eds.) (2017). Making history: European integration and institutional change at fifty. Oxford: Oxford University Press.

Meyer, C.O. (2006). The quest for a European strategic culture. New York: Palgrave Macmillan.

Zimmermann, H. and Dür, A. (eds.) (2016). Key controversies in European integration. London: Palgrave.